

Gedeputeerde Staten provinsje Fryslân
Postbus 20120
8900 HM Leeuwarden

Uw referentie:
Datum:
{{esl:Signer1:SigningDate:size(50,20)}}

Zaaknummer: WF-
Behandelaar: L. Jager
Tel: 058-292 2222

Vakgroep:
Email: zaken@weterskipfryslan.nl
Bijlage(n):

Onderwerp: Wetterskip Fryslân zienswijze Ontwerp-POVI

Geachte leden van Gedeputeerde Staten,

Met veel belangstelling hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp-Provinciale Omgevingsvisie (POVI) van provincie Fryslân. Wij spreken onze waardering uit voor het resultaat en al het werk dat hiervoor is verzet.

Het doet ons als waterschap goed te lezen dat u het belang van waterkwaliteit, waterveiligheid en waterkwantiteit benoemt en water en bodem sturend (WaBos) als belangrijke uitgangspunt heeft opgenomen in de Ontwerp-POVI, in lijn met de Ontwerp-Nota Ruimte. We zien het als een gedeelde verantwoordelijkheid om samen met u en andere regiopartners te werken aan een toekomstbestendige inrichting van Fryslân met een robuust watersysteem.

Zo'n toekomstbestendig watersysteem vraagt ruimte. Wij hebben zorg of de Ontwerp-POVI voldoende richting geeft voor de uitdagingen waar Fryslân mee te maken heeft op het gebied van ruimtelijke inrichting. Niet alles kan overal. Op sommige punten is volgens ons een duidelijker koers nodig om grote maatschappelijke risico's te voorkomen en kostenstijging van het waterbeheer te beperken.

In deze zienswijze vragen we aandacht voor de thema's die raken aan ons werk als waterbeheerder. Die gaan veelal over ruimte, maar we snijden ook enkele andere onderwerpen aan. Onze zienswijze sluit aan op de aanbevelingen uit de Ontwerp-Omgevingseffectrapportage en de Passende Beoordeling, vooral wat betreft de integrale afwegingen, hydrologie, peilbeheer, prioritering, uitvoerbaarheid en de noodzaak van dwingender sturing.

Wij geven graag de volgende aanbevelingen mee:

1. Reserveer ruimte voor dijkversterkingen

U benadrukt terecht het belang van waterveiligheid en de noodzaak om de kustdijken te versterken zodat deze ook in de toekomst aan de veiligheidsnormen voldoen. Voor de lange

termijn moeten de dijken hoger en breder worden om de zeespiegelstijging op te vangen, wat extra ruimte vraagt. De dijken liggen nu ingeklemd tussen landbouw- en natuurbelangen. In de POVI legt u extra nadruk op het landbouwbelang, terwijl juist een langetermijnvisie nodig is waarin deze belangen in samenhang worden afgewogen.

Een ruimtelijk plan voor de hele vaste landkust van de Waddenzee — in samenhang met Noord-Holland en Groningen — kan helpen om tijdig ruimte te reserveren voor bredere dijken. U kondigt voor het Waddengebied een integraal kustprogramma aan. Wij gaan ervan uit dat dit programma de basis vormt voor zo'n langetermijnvisie.

2. Reserveer ruimte voor vasthouden zoet water

De beschikbaarheid van voldoende schoon zoet water wordt in Fryslân een steeds grotere opgave. Klimaatverandering en de kenmerken van het Friese water- en bodemsysteem vergroten deze druk. Daarom moeten we initiatieven om water vast te houden versneld uitvoeren in verschillende delen van de provincie. Autonome ontwikkelingen, zoals toenemende verzilting in het kleigebied en een afnemende leveringszekerheid van IJsselmeerwater, versterken deze noodzaak.

In de Ontwerp-POVI herkennen wij deze opgave. Uw ambitie om van Fryslân een “kampioen water vasthouden” te maken, ondersteunen wij volledig. Voldoende zoet water is essentieel voor wonen, werken en leven, maar niet langer vanzelfsprekend. Het veiligstellen van de toekomstige zoetwaterbeschikbaarheid vraagt daarom om extra inzet. Met de vele ruimtelijke opgaven is het vinden van ruimte echter een uitdaging. De POVI maakt nog onvoldoende duidelijk hoe en waar deze ruimte wordt gecreëerd. Wij vragen u hierin explicieter richting te kiezen.

3. Reserveer ruimte in lage delen polders voor waterberging

Waterrobuuste ruimtelijke ontwikkeling krijgt terecht een prominente plek. Daarbij is aandacht nodig voor locatiekeuze, inrichting en het voorkomen van negatieve effecten op de omgeving. We waarderen dat u in de Ontwerp-POVI – naast aanleghoogtes – ook inzet op adaptief bouwen en het behoud van waterbergend vermogen bij woning en utiliteitsbouw. Uw voornemen om klimaatadaptatie integraal mee te nemen in ontwerp en uitvoering, in samenhang met andere opgaven, ondersteunen wij volledig.

In de Ontwerp-POVI ontbreken echter ruimtelijke reserveringen in de diepe delen van polders. Wetterskip Fryslân wil deze lagere delen graag vrijhouden van bebouwing, zodat ze beschikbaar blijven voor tijdelijke berging van piekbuien en langdurige neerslag, die in de toekomst vaker gaan voorkomen. We roepen u op dit expliciet in de POVI op te nemen. Niet bouwen in laagtes sluit aan bij structurende keuze 13 uit de kamerbrief *Water en Bodem Sturend*. Ophogen voor woningbouw is hier ongewenst, tenzij het verlies aan berging wordt gecompenseerd. De bovenregionale stresstest laat duidelijk zien hoe belangrijk deze natuurlijke berging is. Graag gaan we met u en gemeenten in gesprek om gebiedspecifieke uitgangspunten voor waterrobuust bouwen vast te stellen, waaronder aanleghoogtes.

4. Maak een routekaart voor de toekomst van het veenweidegebied

Het Friese veenweidegebied speelt een sleutelrol in het watersysteem en het waterbeheer. De Ontwerp-POVI onderkent dit terecht. In het Veenweideprogramma 2021-2030 is het inrichten van een robuust en klimaatbestendig watersysteem een hoofddoel. Richting 2050 is als doel in zowel de POVI als het Veenweideprogramma opgenomen het vrijwel stoppen van veenafbraak, CO₂ uitstoot en maaiveld daling.

Daarvoor is actieve inzet op veenbehoud nodig. Wij onderschrijven dit volledig en zien het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid om stappen te zetten. Tegelijkertijd constateren wij ook dat de uitvoering moeizaam verloopt en doelen zo niet worden gehaald. Wij gaan ervan uit dat de POVI ook na 2030 blijft gelden, maar missen een duidelijke koers voor de periode na 2030 en voor het realiseren van de ambities richting 2050.

U benoemt terecht de funderingsproblematiek en de verdere maaiveld daling als zorgpunt. Ook wij zien dat de aanpak van het Veenweideprogramma na 2050 waarschijnlijk onvoldoende is om de gevolgen van maaiveld daling te beperken. De omgang met hoogwatercircuits vraagt daarbij voor Wetterskip Fryslân bijzondere aandacht, omdat deze bij verdere maaiveld daling niet langer houdbaar zijn. Voortgaande maaiveld daling verhoogt de kosten van het waterbeheer en veroorzaakt onomkeerbare schade aan het water en bodemsysteem. Wij roepen u op een concrete routekaart voor het veenweidegebied te maken met daarin duidelijke keuzes zodat Wetterskip Fryslân beter anticiperen op de ontwikkeling en inzicht kan krijgen in de benodigde inspanningen en kosten

5. Zet in op het behoud van de sponswerking van het dun veen

In de POVI wordt ervoor gekozen niet in te zetten op behoud van dun veen. Hoewel wij de complexiteit van het behoud van dun veen erkennen, vinden wij het op voorhand opgeven onverstandig. Zoals beschreven in *Fryslân Klimaatbestendig 2050+* is de sponswerking van veen cruciaal voor deze gebieden en voor het functioneren van het Friese water en bodemsysteem. Veen houdt water vast, wat helpt om verzilting in het Lage Midden te beperken en wegzijging uit de hogere zandgronden tegen te gaan. Verdwijnt dun veen, dan is dat onomkeerbaar. Wij vragen u daarom met urgentie te verkennen hoe we in dun veengebieden water kunnen vasthouden en de sponswerking kunnen behouden of versterken.

6. Versterk de regierol in gebiedsprocessen

Wetterskip Fryslân onderschrijft de systematiek van gebiedsprocessen als noodzakelijke werkwijze om de ambities en doelen in het landelijk gebied te realiseren. U zet in op gebiedsinitiatieven van onderop, met vrijwilligheid als uitgangspunt. Tegelijk zien wij dat integraal doelbereik duidelijker kaders vraagt voor gebiedspartijen, zoals integrale gebiedsopgaven, wettelijke doelen, sturing op voortgang en – waar nodig – dwingende maatregelen. Dit vraagt om verdere doorontwikkeling van gebiedsgericht werken, zodat processen effectiever bijdragen aan het algemeen maatschappelijk belang.

Als provincie beschikt u over de bevoegdheden en instrumenten om deze regisseursrol te vervullen. Wij benadrukken graag opnieuw dat Wetterskip Fryslân zijn verantwoordelijkheid neemt als samenwerkingspartner in de gebieden, maar dat hiervoor meer regie en heldere kaders wenselijk zijn.

7. Betrek het waterschap bij het afwegingskader Landbouwhoofdstructuur

Wij waarderen de duiding van de samenhang tussen de Landbouwhoofdstructuur, de meervoudige opgaven en het afwegingskader voor functieverandering. Niet alles kan in de toekomst blijven zoals het is. Dat is relevant gezien de ambities in de Ontwerp-POVI, die ruimtelijke gevolgen hebben en soms ten koste gaan van het productievermogen van landbouwgronden. Wetterskip Fryslân waardeert dat u aangeeft dat functiewijziging niet langer taboe is en in sommige gevallen noodzakelijk is om meervoudige opgaven te realiseren. Nieuwe functies en natte teelten kunnen hieraan bijdragen.

Het afwegingskader onder de Landbouwhoofdstructuur moet objectief en integraal kijken naar onder meer de toenemende maatschappelijke kosten van het in stand houden van huidige functies in het veenweidegebied en de behoefte aan waterberging en waterconservering per gebied. Wetterskip Fryslân denkt graag mee over de ontwikkeling van dit afwegingskader, specifiek waar het gaat om keuzes voor het waterbeheer.

8. Laat integrale gebiedsopgaven leidend zijn in hiërarchie en prioritering gebiedsaanpak

In de Ontwerp-POVI introduceert u het concept "Uitnodigingszone Landelijk Gebied". U kent deze status toe aan Zuidoost-Friesland omdat daar volgens u de meest urgente opgaven liggen. Voor Wetterskip Fryslân is het belangrijk dat de grote opgaven op de hogere zandgronden en rond de beekdalen in samenhang worden aangepakt. Wij nemen graag een rol in het gebiedsprogramma voor Zuidoost-Friesland en in het realiseren van de meervoudige opgaven, mits dit gebeurt vanuit integrale en duurzame watersysteemverbetering.

Tegelijk benadrukken wij met klem dat de opgaven in het veenweidegebied minstens zo urgent zijn. De concrete aanpak in dit gebied blijft in de Ontwerp-POVI echter achter ten opzichte van Zuidoost-Friesland. De aandacht en middelen voor Zuidoost-Friesland mogen niet ten koste gaan van de noodzakelijke inzet in het veenweidegebied. Wij zouden graag zien dat u dit in de POVI nadrukkelijker adresseert.

9. Organiseer de uitvoering rond terugdringen emissies

Wij waarderen dat u in de Ontwerp-POVI het belang van schoon water en goede waterkwaliteit duidelijk benadrukt. Wetterskip Fryslân sluit zich daar volledig bij aan. U stelt dat de KRW-doelen overeind blijven door te streven naar een landelijk gebied dat in 2050 voldoet aan de wettelijke doelen voor natuur, milieu, water en klimaat. Wij gaan ervan uit dat u hiermee doelt op de KRW-programma's ná 2027 en dat de inzet onverkort is om de wettelijke KRW-doelen al in 2027 te realiseren, voor zover dit binnen het handelingsperspectief van provincie en waterschap ligt. In Fryslân worden de doelen in 2027 vooral niet gehaald door de voedselrijkdom van het water, veroorzaakt door agrarische emissies. Dit is een Rijksverantwoordelijkheid, waarvoor momenteel een landelijke aanpak wordt ontwikkeld.

Wij waarderen verder de aandacht voor bronaanpak en het terugdringen van emissies van zeer zorgwekkende stoffen. Het is nu belangrijk om de uitvoering te organiseren, bijvoorbeeld via lobby, voorlichting en bewustwording richting burgers, bedrijven en ketenpartners. Wetterskip Fryslân blijft daarin graag met u optrekken.

10. Benoem Wetterskip Fryslân als vitale energieverbruiker en producent

Wetterskip Fryslân onderschrijft het belang van energiebesparing en werkt daar zelf actief aan. U streeft naar 25% minder energiegebruik in 2030 ten opzichte van 2010. Onze energievraag wijkt hier echter van af: onze elektriciteitsvraag neemt juist toe. Om wateroverlast te voorkomen zullen we, door nattere perioden en voortgaande maaiveldaling, meer maalcapaciteit nodig hebben. Ook de waterzuiveringen vragen in de toekomst meer energie door strengere zuiveringseisen.

Voor een veilig en klimaatbestendig watersysteem is een beschikbare, betrouwbare en klimaatneutrale energievoorziening voor Wetterskip Fryslân cruciaal. Het waarborgen van deze energievoorziening is bovendien een randvoorwaarde voor onze operationele weerbaarheid: gemalen en RZWI's moeten onder alle omstandigheden blijven functioneren. Door geopolitieke onzekerheden en netcongestie is het noodzakelijk dat wij meer duurzame energie op en nabij onze eigen locaties opwekken, bijvoorbeeld bij gemalen en RWZI's, inclusief de mogelijkheid voor windturbines. Zo koppelen we opwek direct aan onze vraag en ontlasten we het elektriciteitsnet.

Daarom is het belangrijk dat vergunningsprocedures voortvarend verlopen, zodat we tijdig kunnen investeren in een veilig watersysteem en een klimaatneutrale energievoorziening. Wij vragen u in de POVI te benoemen dat het waterschap een vitale energiegebruiker én producent is, die ruimte nodig heeft voor duurzame opwek en voorrang moet krijgen bij vergunningverlening.

Tot slot

Wij hopen dat wij hiermee kunnen bijdragen aan het verder optimaliseren van de POVI. Wij wensen u veel succes bij de vervolgstappen om te komen tot een gedragen POVI voor Fryslân.

Met vragen en/of opmerkingen over deze brief kunt u contact opnemen met Wetterskip Fryslân op telefoonnummer 058-292 2222.

Namens het algemeen bestuur van Wetterskip Fryslân,

Hoogachtend,

Het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân